

Tere Ukraina! Ukrainalaisen avantgarden näyttely Kumussa

Kiovan Mystetsjky arsenal -museossa järjestettiin 2021–2022 urauurtava ukrainalais-ta modernismia eri puolilta valottanut näyttely Futuromarennia. Se esitteli Ukrainassa 1910–1920-luvuilla vaikuttaneita radikaaleja taiteellisia virtauksia pyrkien irti dominoivasta venäläisestä kolonialistisesta tulokulmasta, josta käsin ukrainalaista modernismia on tähän asti pitkälti tarkasteltu. Näyttely asetui näin osaksi kokonaisvaltaisempaa ukrainalaisen kulttuurin ja historian dekolonisaatiota. Muutama viikko näyttelyn päättymisen jälkeen alkoi Venäjän laajamittainen hyökkäyssota, joka teki sen esittämistä kysymyksistä järkyttävällä tavalla ajankohtaisia.

Sota nosti esiin myös kysymyksen ukrainalaisen kulttuuriperinnön säilymisestä – perinnön, jonka olemassaolon Venäjä pyrkii kieltämään. Venäjä on sodan alusta lähtien määrätietoisesti tuhonnut ja ryöstänyt ukrainalaisia museoita, traagisina esimerkkeinä vaikkapa Ivankivin tai Hersonin museoiden kohtalot. Osa Mystetsjky arsenalin näyttelyn esineistä lähetettiin suojaan Madridin Thyssen-Bornemisza-museoon, toinen osa jatkoi Tallinnaan, sen jälkeen, kun Kumun taidemuseon johtaja oli henkilökohtaisesti vieraillut Ukrainassa tapaamassa sikäläisiä museoalan toimijoita. Kioivassa museoammattilaiset työskentelivät jatkuvien pommitusten ja sähkökatkosten keskellä, kunnes kalliit taidearteet saatiin ulkomaille turvaan. Tallinnan näyttelyn toteutuminen varmistui vasta kaksi viikkoa ennen avajaisia, kun teoskuljetus ylitti Puolan rajan.

Ukrainalaisten kuraattorien Kumua varten sovittamassa Futuromarennia-näyttelyssä luodaan katsaus ukrainalaiseen avantgardeen eri taiteenaloilla. Näyttelyn nimi on yhdistelmä sanoista futurismi ja *marennja* (ukr. *houre*). Mukana on yli sata näyttelyesineitä useasta eri ukrainalaisesta museosta ja kokoelmasta. Painopiste on kuvataiteessa, mutta myös esimerkiksi kieltä taitamattomille vaikeasti avautuva kirjallisuus on huomioitu futuristi Myh’ailj Semenkon ”kuvarunoja” tykittävien videoinstallaatioiden muodossa. Näyttelyn luonteesta hyvänä esimerkkinä toimivat vaikkapa Vadym Mellerin konstruktivistiset teatteripuvut ja -lavastukset Kiovan Berezil-teatteria varten, joista hänet palkittiin kultaisella mitalilla Pariisin taideteollisuuden näyttelyssä 1925. Kansainvälisessä avantgarden historiassa Neuvostoliiton paviljongin annista on nostettu esiin kuitenkin lähinnä venäläisiä taiteilijoita. Toisaalta taas monia ukrainalaistaustaisia avantgardetaiteilijoita, kuten Davyd Burljukia tai Oleksandra

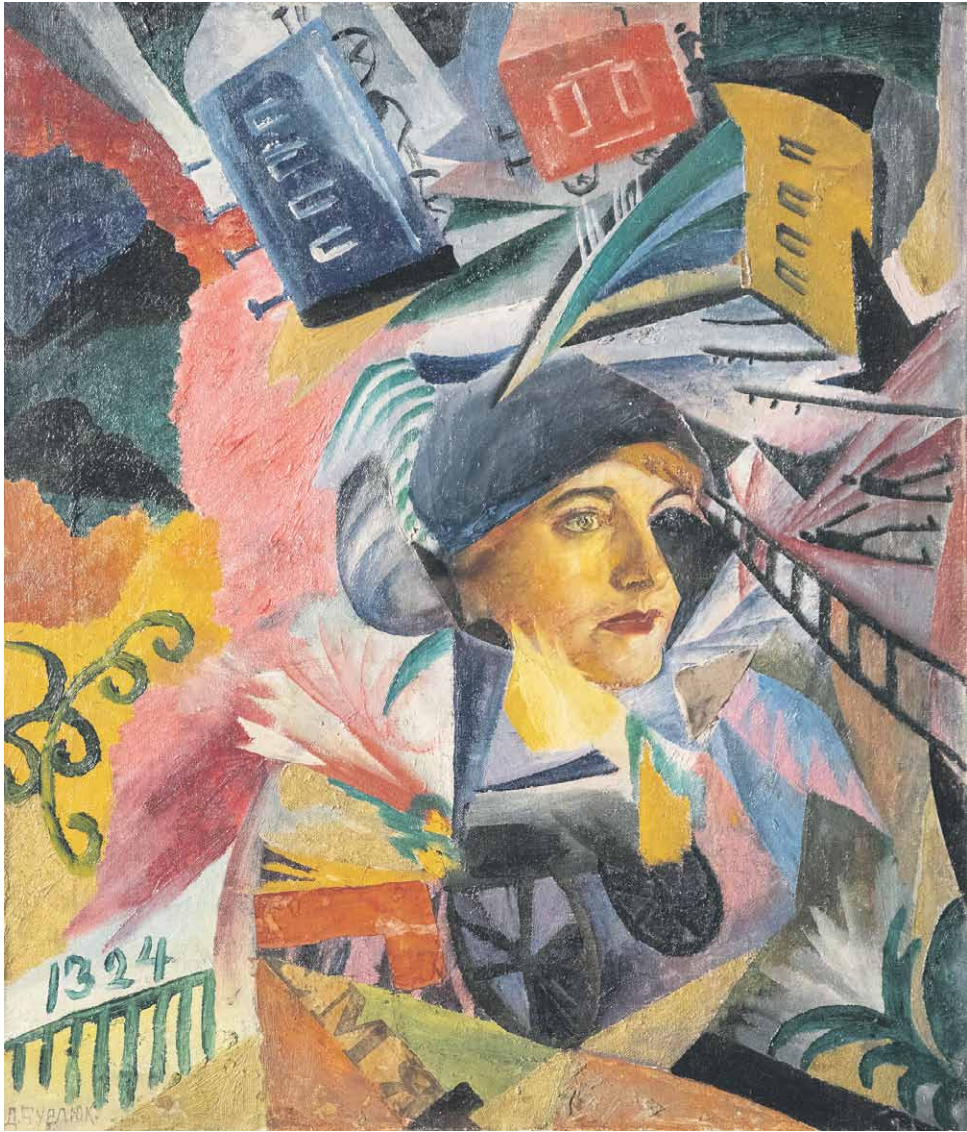
Eksteriä, on tarkasteltu tähän asti yksioikoisesti pelkästään venäläisestä kontekstista käsin. Taiteilijoiden tausta näkyy näyttelyssä mukana olevissa teoksissa usein esimerkiksi monipuolisena ukrainalaisen kansantaiteen hyödyntämisessä, josta kiehtovana esimerkkinä vaikkapa Maria Synjakovan tuotanto. Teosten jälkipolville säilyttämisen ohella näyttelyn keskeinen anti on epäilemättä lännessä aikaisemmin tuntemattomien taiteilijoiden tunnetuksi tekeminen. Edellä mainittujen rinnalla näistä on syytä mainita ainakin Oleksandr H’vostenko-H’vostov, Viktor Paljmov, Oleksandr Bohomazov ja Anatolj Petrytsjky.

Näyttely päättyy synkkään videoinstallaatioon Harkovan konstruktivistisesta kirjailijatalosta, jossa myös moni näyttelyn sankareista asui. Suuri osa talon asukkaista tapettiin Stalinin puhdistuksissa 1930-luvulla. Nyt rakennus vaurioitui pahasti Venäjän pommittaessa kaupunkia, ja kuka tietää mitä olisi tapahtunut, jos Ukraina ei olisi työntänyt vihollista porteiltaan. Futuromarennia on vaikuttava voimannäyte ukrainalaisilta ja virolaisilta museoalan toimijoilta ja tärkeä täydennys eurooppalaisen modernismin historiaan läntisessä historiankirjoituksessa. Näyttely on nähtävissä Kumussa 8.4.2023–10.9.2023.

Mika Pylsy

Oleksandr H’vostenko-H’vostov (1895–1967). Lavastusluonnos Upton Sinclairin romaaniin Minua kutsutaan puusepäksi pohjautuvaan näytelmään Joukko. 1924. Mystetsjky arsenal.

Davyd Burljuk (1882–1967) Aika. 1910-luku. Dnipron valtiollinen taidemuseo.

Marija Synjakova (1890–1984). Sota. 1915 (?). Mystetsjky arsenal.

Oleksandr Bohomazov (1880–1930) Palo. 1916. Ukrainan kansallinen taidemuseo.

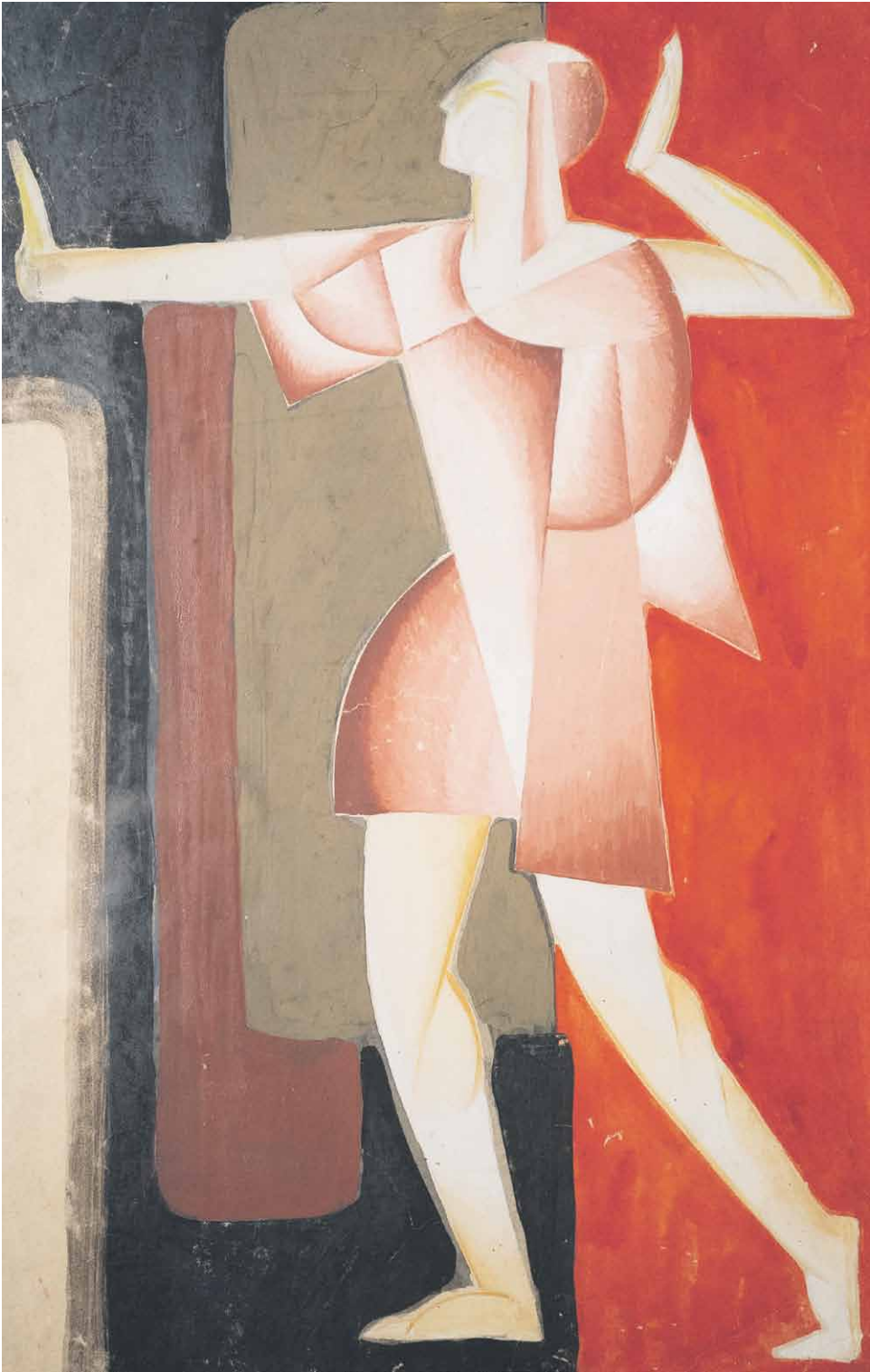
Viktor Palmov (1888–1929) Ranta. 1926. Mystetsjky arsenal.

Oleksandr Bohomazov (1880–1930) Vankila Kaukasuksella. 1916. Mystetsjky arsenal.

Solomon Nikritin (1898–1965) Matka maailman ympäri. 1918–1920. Mystetsjky arsenal.

Vadym Meller (1884–1962) Pukuluonnos kollektiiviseen Taivas palaa -teoskokonaisuuteen. 1921. Ukrainan teatteri-, musiikki- ja elokuvamuseo.

Anatolj Petrytsjky (1895–1964). Marsilaisen puvun luonnos Ostap Vjšnjan näyttelmään VII. 1925. Ukrainan teatteri-, musiikki- ja elokuvamuseo.

Futuroarennia-näyttely. Kuva: Stanislav Stepaško.